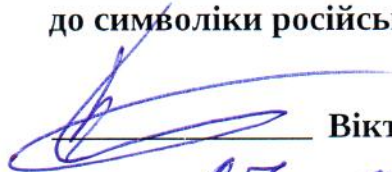

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО
27. 03. 2024 р.

**Фаховий висновок щодо належності
встановленої на території Хрещатого парку міста Києва
Арки дружби народів (Арки Свободи українського народу)¹ до символіки
російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

¹ Рішенням Київської міської ради від 14.05.2022 № 4585/4626 «Про перейменування арки "Дружби народів" у місті Києві» перейменовано в «Арку Свободи українського народу»

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним із здійсненням російської імперської політики; зображення, написи, пов'язані із глорифікацією і виправданням російської імперської політики; назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики.

Предмет експертизи: відповідність встановленої на території Хрещатого парку міста Києва Арки дружби народів вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Монумент на честь так званого «возз'єднання України з Росією» (Арка дружби народів, що зв'язує дві скульптурні композиції: робітників – росіянина та українця, що тримають підняту стрічку з орденом «Дружби народів» та стелу з багатофігурною групою, що символізує Переяславську раду 1654 р.) було встановлено на території Хрещатого парку у м. Києві у 1982 р. у ході підготовки до відзначення 60-річчя утворення СРСР та 65-ї річниці Жовтневого перевороту 1917 року. Відкриття монумента планувалося провести в день створення СРСР (30 грудня), проте урочиста церемонія відбулася раніше, у жовтні, напередодні 65-ї річниці Жовтневого перевороту 1917 року. На церемонії відкриття виступив Перший секретар Центрального Комітету Комуністичної партії України Володимир Щербицький. Центральним у композиції був монумент дружби народів, присвячений «об'єднанню України з Росією» (скульптор Олександр Скобліков, архітектори Ігор Іванов, Сергій Миргородський і Костянтин Сидоров), що виконаний з титанового сплаву, граніту та бронзи і є двофігурною композицією робітників – росіянина й українця, що разом тримають над головами стрічку з орденом «Дружби Народів» (демонтована у квітні 2022 р.). Трохи далі встановлено витягнуту по горизонталі стелу з багатофігурною групою, у центрі якої розміщено постаті гетьмана Війська Запорозького Богдана Хмельницького та московського посла боярина Василя Бутурліна. Скульптурні групи з'єднано аркою заввишки 35 м, що мала символізувати єднання братських республік Радянського Союзу, насамперед російського та українського народів. Вказаний архітектурний комплекс був (і залишається, попри «перейменування») втіленням ідеї використання монументальної пропаганди в обґрунтуванні міфу про «возз'єднання» України з Росією у 1654 р., що, своєю чергою, є модернізованим радянською історіографією варіантом концепції російської дореволюційної історіографії про «возз'єднання» України з Росією на Переяславській раді 1654 р. Практично відразу після встановлення монументу за ним закріпилася неофіційна назва «Ярмо народів».

Втілений у монументі міф про «возз'єднання» двох «братніх» народів не відповідає історичним реаліям, оскільки фактично Переяславська угода 1654 року була військово-політичним союзом, укладеним гетьманом Богданом Хмельницьким з московським царем Алексеем Михайловичем. У радянські часи цей міф, як і ідеологема про Київську Русь – «колиску братніх народів», використовувався для підтвердження «віковичного прагнення українського народу возз'єднатися з російським», що знайшло своє втілення, крім іншого, у створенні СРСР та як пропагандистська складова політики творення «нової історичної спільноти – радянського народу». Цим самим радянська пропаганда намагалася насамперед знівлювати пам'ять про українські державницькі традиції – як часів Національно-визвольної війни 1648-1657 років, так і часів Української революції 1917–1921 років, затаврувавши державницькі

устремління Українського народу як «буржуазно-націоналістичні» та, згодом, з огляду на зовнішньополітичну кон'юнктуру – як «фашистські».

В умовах широкомасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну цей міф активно використовується для обґрунтування «законності» путінських територіальних претензій та є складовою частиною інформаційно-пропагандистської кампанії, що провадиться Кремлем з метою формування у громадян України викривлених уявлень про нібито «історичну бездержавність» Українського народу як «уламка» «розділеного російського народу», «штучність» України як держави тощо. Отже, попри перейменування Київською міською радою в «Арку Свободи українського народу», монумент репрезентує виключно згадані вище радянські ідеологеми та конотації, відтак становить загрозу національній безпеці України.

З огляду на викладене вище, розміщена у Хрещатому парку міста Києва *Арка дружби народів, що присвячена подіям, пов'язаним із здійсненням російської імперської політики та її глорифікацією (встановлена у 1982 р. з нагоди відзначення 60-річчя утворення СРСР та 65-ї річниці Жовтневого перевороту 1917 року), належить до символіки російської імперської політики* та підлягає цілковитому демонтажу.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

НАУМОВ Сергій Олександрович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович